

Portugal

Sądy szczególne - Portugalia

W tej części przedstawiono informacje dotyczące organizacji sądów szczególnych w Portugalii.

Sądy pierwszej instancji (*tribunais judiciais de 1.ª instância*)

Co do zasady sądami pierwszej instancji są sądy okręgowe (*tribunais de comarca*). Są one właściwe do orzekania we wszystkich sprawach niezastrzeżonych dla innych sądów. Sądy okręgowe mają zarówno właściwość ogólną, jak i szczególną.

Sądy okręgowe dzielą się na wydziały (*juízos*) o właściwości szczególnej i ogólnej oraz na lokalne wydziały pomocnicze (*juízos locais de proximidade*). Nazwa każdego wydziału odpowiada rodzajowi spraw, do których rozpoznawania dany wydział jest właściwy, oraz nazwie gminy, w której znajduje się jego siedziba.

Możliwe jest powołanie następujących wydziałów o właściwości szczególnej:

1. centralny wydział cywilny (*juízo central cível*);
2. lokalny wydział cywilny (*juízo local cível*);
3. centralny wydział karny (*juízo central criminal*);
4. lokalny wydział karny (*juízo local criminal*);
5. lokalny wydział ds. wykroczeń (*juízo local de pequena criminalidade*);
6. wydział śledczy (*juízo de instrução criminal*);
7. wydział rodzinny i nieletnich (*juízo de família e menores*);
8. wydział pracy (*juízo de trabalho*);
9. wydział gospodarczy (*juízo de comércio*);
10. wydział egzekucyjny (*juízo de execução*).

Następujące sądy szczególne mają rozszerzoną właściwość miejscową:

1. sąd do spraw własności intelektualnej (*tribunal da propriedade intelectual*);
2. sąd do spraw konkurencji, regulacji i nadzoru (*tribunal da concorrência, regulação e supervisão*);
3. sąd morski (*tribunal marítimo*);
4. sąd penitencjarny (*tribunal de execução das penas*);
5. centralny sąd śledczy (*tribunal central de instrução criminal*).

Wydziały o właściwości szczególnej

Najważniejsze spośród wydziałów o właściwości szczególnej to:

Centralne wydziały cywilne

Do właściwości tych wydziałów należy:

- rozpoznawanie powództw cywilnych o ustalenie stosunku prawnego w postępowaniu zwykłym w sprawie o wartości przedmiotu sporu powyżej 50 000,00 euro;
- wykonywanie przewidzianych w kodeksie postępowania cywilnego obowiązków – w ramach postępowania egzekucyjnego w sprawach cywilnych, w których wartość przedmiotu sporu przekracza 50 000,00 euro – w okręgach nieobjętych właściwością innego wydziału lub sądu;

- prowadzenie postępowań w przedmiocie środków zabezpieczających powództwo dotyczących spraw podlegających ich właściwości;
- wykonywanie pozostałych obowiązków wynikających z przepisów prawa.
- Wydziały rodzinne i nieletnich

W sprawach dotyczących **stanu cywilnego osób oraz w sprawach rodzinnych** wydziały te:

1. prowadzą postępowania nieprocesowe między małżonkami;
2. prowadzą postępowania nieprocesowe dotyczące związków nieformalnych lub osób prowadzących wspólne gospodarstwo domowe;
3. prowadzą postępowania w przedmiocie separacji sądowej oraz sprawy dotyczące podziału majątku i sprawy rozwodowe;
4. prowadzą postępowania o stwierdzenie nieważności lub unieważnienie małżeństwa cywilnego;
5. rozpoznają wnioski złożone na podstawie art. 1647 oraz art. 1648 ust. 2 kodeksu cywilnego zatwierdzonego dekretem z mocą ustawy nr 47344 z dnia 25 listopada 1966 r.;
6. rozpoznają powództwa o przyznanie świadczeń alimentacyjnych na rzecz małżonka lub byłego małżonka oraz postępowania egzekucyjne w przedmiocie takich świadczeń;
7. prowadzą inne postępowania dotyczące stanu cywilnego osób i spraw rodzinnych.

Poza uprawnieniami w wymienionym obszarze wydziały rodzinne i nieletnich posiadają również uprawnienia, które na mocy prawa przysługują sądom w postępowaniu o sporządzenie spisu inwentarza wszczętym wskutek separacji osób i majątku, rozwodu, orzeczenia stwierdzającego nieważność małżeństwa cywilnego lub unieważniającego małżeństwo cywilne, a także dotyczącym szczególnych przypadków podziału majątku, do których mają zastosowanie przepisy szczególne.

W sprawach dotyczących **małoletnich i pełnoletnich dzieci** do właściwości tych wydziałów należy:

1. ustanowienie pieczy nad majątkiem i zarządu majątkiem;
2. wyznaczenie osoby odpowiedzialnej za dokonywanie czynności prawnych w imieniu małoletniego oraz ustanowienie kuratora w celu reprezentowania małoletniego podlegającego władzy rodzicielskiej w sprawach pozasądowych;
3. orzekanie w sprawach o przysposobienie;
4. orzekanie o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i rozstrzyganie wątpliwości w tym zakresie;
5. ustalanie wysokości świadczeń alimentacyjnych na rzecz małoletnich i pełnoletnich dzieci lub dzieci niepodlegających władzy rodzicielskiej, o których mowa w art. 1880 kodeksu cywilnego zatwierdzonego dekretem z mocą ustawy nr 47344 z dnia 25 listopada 1966 r., oraz prowadzenie postępowania egzekucyjnego w przedmiocie takich świadczeń;
6. zarządzanie umieszczenia małoletniego w pieczy na czas oczekiwania na przysposobienie;
7. ustalenie sposobu powierzenia dziecka wybranemu przysposabiającemu lub instytucji w celu przysposobienia w przyszłości w ramach środka promowania praw i ochrony małoletnich (*medida de promoção e proteção*);
8. ustanawianie pieczy zastępczej (*apadrinhamento civil*) i uchylanie postanowień o ustanowieniu pieczy zastępczej;
9. upoważnianie przedstawiciela ustawowego małoletniego do podjęcia określonych czynności, zatwierdzenia czynności, które zostały podjęte bez upoważnienia, oraz podejmowania działań dotyczących przyjęcia darowizny;
10. orzekanie w sprawie świadczeń pieniężnych, które rodzice powinni zapewnić na rzecz swoich małoletnich dzieci;
11. orzekanie o całkowitym lub częściowym pozbawieniu władzy rodzicielskiej oraz o ograniczeniu zakresu wykonywania takiej władzy zgodnie z art. 1920 kodeksu cywilnego zatwierdzonego dekretem z mocą ustawy nr 47344 z dnia 25 listopada 1966 r.;
12. ustalanie z urzędu macierzyństwa lub ojcostwa oraz przygotowanie i prowadzenie postępowań o zaprzeczenie i ustalenie macierzyństwa i ojcostwa;
13. w razie sporu między rodzicami – ustalanie imienia i nazwiska małoletniego.

Poza uprawnieniami w wymienionym obszarze wydziały te są również właściwe:

1. w przypadku ustanowienia pieczy nad majątkiem lub zarządu majątkiem – do określania wysokości wynagrodzenia należnego opiekunowi lub zarządcy; do orzekania w sprawach o odwołanie, zwolnienie z obowiązków lub usunięcie opiekuna, zarządcy lub członka rady rodzinnej; do wzywania do przedstawienia rozliczeń i przeprowadzania ich oceny,

zezwalania na zastąpienie hipoteki ustawowej oraz orzekania w przedmiocie podwyższenia i zastąpienia zapewnionego świadczenia; do ustanawiania kuratora reprezentującego małoletniego w sprawach pozasądowych;

2. do ustanawiania kuratora reprezentującego małoletniego we wszelkich sprawach związanych z opieką;
3. do przekształcania, zmiany i rozwiązywania stosunku przysposobienia; do żądania przedstawienia i przeprowadzania oceny rozliczeń prowadzonych przez przysposabiającego, jak również wyznaczania wysokości dochodu koniecznego do utrzymania przysposobionego;
4. orzekania w sprawie podwyższenia i zastąpienia świadczeń na rzecz małoletnich dzieci;
5. żądania przedstawienia i przeprowadzania oceny rozliczeń, które powinni przedstawiać rodzice;
6. orzekania w dowolnych innych kwestiach związanych z postępowaniami, o których mowa w poprzednich literach [a)–m)].

W sprawach dotyczących nadzoru wychowawczo-resocjalizacyjnego (*tutelar educativa*) i opieki nad dzieckiem do właściwości sądów należy:

- prowadzenie postępowań dotyczących wspierania praw i ochrony małoletnich;
- stosowanie środków wspierania praw i ochrony małoletnich oraz monitorowania ich wykonywania, jeżeli małoletni znajduje się w sytuacji zagrożenia, a nie ma przesłanek do interwencji komisji ds. ochrony (*comissão de protecção*);
- dokonywanie czynności sądowych w sprawach dotyczących nadzoru wychowawczo-resocjalizacyjnego (*tutelar educativo*);
- ocena czynów wypełniających zgodnie z prawem znamiona czynu zabronionego, których dopuścił się małoletni w wieku 12–16 lat, w celu zastosowania środka wychowawczego;
- wdrażanie i przegląd środków wychowawczych;
- uchylanie lub znoszenie środków wychowawczych;
- rozpoznawanie skarg na postanowienia o zastosowaniu jakichkolwiek środków dyscyplinarnych wobec małoletnich umieszczonych w zakładzie poprawczym.

Wydziały pracy

Wydziały te rozpoznają – w postępowaniach cywilnych i innych – sprawy wynikające ze stosunku pracy oraz stosunków powstałych w związku z perspektywą zawarcia umowy o pracę, dotyczące wypadków przy pracy i chorób zawodowych, wynikające z umów zrównanych przez prawo z umowami o pracę oraz z umów o praktyczną naukę zawodu i przyuczanie do zawodu, a także sprawy z zakresu prawa cywilnego dotyczące strajków.

Wydziały gospodarcze

Wydziały te prowadzą:

1. postępowania upadłościowe i szczególne postępowania naprawcze;
2. postępowania o ustalenie nieistnienia, stwierdzenie nieważności i unieważnienie statutu lub umowy spółki;
3. postępowania związane z wykonywaniem praw w spółce;
4. postępowania o wstrzymanie wykonania lub uchylenie uchwał spółki;
5. postępowania o likwidację sądową spółki;
6. postępowania o likwidację spółek zawiązanych na mocy statutu spółki europejskiej;
7. postępowania o likwidację spółki holdingowej;
8. postępowania, o których mowa w kodeksie rejestru handlowego (Código do Registo Comercial);
9. postępowania o likwidację instytucji kredytowych lub spółek finansowych.

Wydziały gospodarcze są również właściwe do rozpoznawania skarg na decyzje podmiotów prowadzących rejestr handlowy, jak również skarg na decyzje podmiotów prowadzących rejestr w toku administracyjnego postępowania likwidacyjnego.

Wydziały egzekucyjne

Wydziały te prowadzą cywilne postępowanie egzekucyjne, o którym mowa w kodeksie postępowania cywilnego, z wyjątkiem spraw zastrzeżonych dla sądu do spraw własności intelektualnej, sądu do spraw konkurencji, regulacji i nadzoru, sądu morskiego, wydziałów rodzinnych i nieletnich, wydziałów pracy oraz wydziałów gospodarczych. Ponadto wydziały egzekucyjne są właściwe do

wykonywania wyroków wydanych przez wydział karny w sprawach, których zgodnie z kodeksem postępowania karnego nie można wnosić do wydziału cywilnego.

Sądy o rozszerzonej właściwości miejscowej

Sąd do spraw własności intelektualnej

rozpoznaje:

1. powództwa dotyczące praw autorskich i praw pokrewnych;
2. powództwa dotyczące praw własności przemysłowej rozpoznawane w jakimkolwiek trybie przewidzianym w przepisach;
3. powództwa o unieważnienie i stwierdzenie nieważności patentów, dodatkowych świadectw ochronnych, wzorów użytkowych i topografii układów scalonych, o których mowa w kodeksie własności przemysłowej (Código da Propriedade Industrial) oraz innych mających zastosowanie przepisach, a także wnioski o stwierdzenie nieważności lub unieważnienie rejestracji rysunków lub wzorów, marek, logotypów, nagród (*recompensas*), nazw pochodzenia i oznaczeń geograficznych będących przedmiotem powództwa wzajemnego;
4. odwołania od decyzji Krajowego Instytutu Własności Przemysłowej (Instituto Nacional da Propriedade Industrial, I. P.) przyznających wszelkiego rodzaju prawa własności przemysłowej lub odmawiających ich przyznania lub od decyzji związanych z przeniesieniem prawa, licencjami lub stwierdzeniem wygaśnięcia prawa bądź których przedmiotem są czynności, które wpływają na prawa własności przemysłowej, zmieniają je lub skutkują ich nieważnością;
5. odwołania od decyzji oraz prowadzi kontrolę decyzji – lub wszelkich innych środków, które podlegają zaskarżeniu przed sądem – wydanych przez Krajowy Instytut Własności Przemysłowej w sprawach dotyczących naruszeń i grzywien;
6. powództwa o ustalenie stosunku prawnego w sprawach dotyczących nazw domen internetowych;
7. odwołania od decyzji wydanych przez Państwową Fundację na rzecz Nauk Informatycznych (Fundação para a Computação Científica Nacional) będącą organem odpowiedzialnym za ewentualną rejestrację nazw domen .pt i przedłużenie takiej rejestracji;
8. powództwa w sprawach dotyczących firm lub nazw handlowych;
9. odwołania od decyzji Instytutu Rejestrów i Notariuszy (Instituto dos Registos e do Notariado – I. P.) dotyczących dopuszczalności firm i nazw handlowych zgodnie z przepisami w zakresie krajowego rejestru osób prawnych (Registo Nacional de Pessoas Colectivas);
10. powództwa w sprawach dotyczących nieuczciwej konkurencji lub naruszenia tajemnicy przedsiębiorstwa w zakresie własności przemysłowej;
11. środki służące pozyskaniu i zabezpieczeniu dowodów oraz, w razie konieczności, uzyskaniu informacji do celów ochrony praw własności intelektualnej i praw autorskich.

Sąd do spraw konkurencji, regulacji i nadzoru

Do właściwości tego sądu należy między innymi rozpoznawanie odwołań, kontrola sądowa oraz wykonywanie decyzji, postanowień i innych środków wynikających z naruszeń – pod warunkiem że podlegają one zaskarżeniu – wydanych przez niektóre organy regulacyjne, np. Urząd ds. Konkurencji (Autoridade da Concorrência), Państwowy Urząd ds. Lotnictwa Cywilnego (Autoridade Nacional da Aviação Civil), Bank Portugalii (Banco de Portugal) i portugalską Komisję Rynku Papierów Wartościowych (Comissão do Mercado de Valores Mobiliários).

Sąd morski

rozpoznaje:

1. sprawy dotyczące odszkodowań z tytułu szkód spowodowanych lub poniesionych przez statki, łodzie i inne jednostki pływające lub wynikających z ich eksploatacji na morzu zgodnie z ogólnymi przepisami prawa;
2. sprawy dotyczące umów budowy, naprawy, zakupu i sprzedaży statków, łodzi i innych jednostek pływających, pod warunkiem że są one przeznaczone do żeglugi morskiej;
3. sprawy dotyczące umów transportu morskiego, transportu kombinowanego lub transportu multimodalnego;
4. sprawy dotyczące umów transportu rzeczno- lub kanałowego w granicach określonych w tabeli 1 załączonej do rozporządzenia ogólnego w sprawie kapitanatów portu (Regulamento Geral das Capitánias) zatwierdzonego dekretem z mocą ustawy nr 265/72 z dnia 31 lipca 1972 r.;

5. sprawy dotyczące umów czarteru lub leasingu statków morskich, łodzi i innych jednostek pływających;
6. sprawy dotyczące umów ubezpieczenia statków, łodzi i innych jednostek pływających przeznaczonych do żeglugi morskiej oraz ich ładunków;
7. sprawy dotyczące zastawów i wierzytelności uprzywilejowanych na statkach i łodziach, a także wszelkich innych zabezpieczeń ustanowionych na jednostkach pływających i ich ładunkach;
8. postępowania szczególne dotyczące statków, łodzi i innych jednostek pływających oraz ich ładunków;
9. postępowania w sprawie środków zabezpieczających powództwo w odniesieniu do statków, łodzi i innych jednostek pływających oraz ich ładunków i paliwa bunkrowego, a także innego majątku należącego do statków, łodzi i innych jednostek pływających, jak również wstępne wnioski kierowane do kapitanów portu o uniemożliwienie wywiezienia majątku, który jest przedmiotem takich postępowań;
10. sprawy dotyczące awarii wspólnej lub zwykłej, w tym szkód wyrządzonych innym jednostkom pływającym przeznaczonym do żeglugi morskiej;
11. sprawy dotyczące niesienia pomocy na morzu i ratownictwa morskiego;
12. sprawy dotyczące umów holowniczych i umów pilotażu morskiego;
13. sprawy dotyczące usuwania szczątków;
14. sprawy dotyczące odpowiedzialności cywilnej z tytułu zanieczyszczenia morza i innych zbiorników wodnych podlegających właściwości sądu;
15. sprawy dotyczące użytkowania, utraty, znalezienia lub przywłaszczenia urządzeń rybackich lub sprzętu rybackiego lub sprzętu służącego do połowu owoców morza, mięczaków i roślin morskich, kotwic, takielunku, broni, elementów wyposażenia i innych przedmiotów wykorzystywanych do celów nawigacji lub połowu ryb, a także uszkodzenia takich przedmiotów lub szkód nimi wyrządzonych;
16. sprawy dotyczące uszkodzenia składników majątku publicznego sektora morskiego;
17. sprawy dotyczące własności i posiadania szczątków statków wyrzuconych na brzeg lub dowolnych przedmiotów lub szczątków naniesionych przez wody oceaniczne lub znalezionych w takich wodach, które są zagrzebane w glebie lub podglebiu, bądź naniesionych przez wody śródlądowe lub które znajdują się w wodach śródlądowych, jeżeli są one istotne z punktu widzenia żeglugi morskiej;
18. sprawy dotyczące zdobyczy morskich;
19. wszelkie kwestie ogólne dotyczące handlowego prawa morskiego;
20. skargi na decyzje kapitana portu w sprawach o morskie przestępstwo administracyjne.

Sąd penitencjarny

Sądy te monitorują i nadzorują wykonanie kary pozbawienia wolności lub środka polegającego na pozbawieniu wolności, orzeczonych prawomocnym wyrokiem, oraz orzekają o zmianie, zastąpieniu lub umorzeniu takiej kary lub takiego środka. Do właściwości sądu penitencjarnego należy:

- zarządzanie wykonania uzupełniającej kary deportacji, wydawanie postanowień o zwolnieniu z odbycia reszty kary pozbawienia wolności oraz o przedterminowym wykonaniu uzupełniającej kary deportacji;
- wydawanie postanowień o zwolnieniu z odbycia bezwzględnej kary pozbawienia wolności, kary pozbawienia wolności na czas nieokreślony (*pena relativamente indeterminada*) lub uchylecia środka zabezpieczającego polegającego na umieszczeniu w zakładzie zamkniętym;
- wydawanie nakazów zatrzymania, aresztowania i zwolnienia z zakładu karnego;
- wydawanie wyroków zaocznych i nakazów zajęcia majątku względem skazanego, który umyślnie uchylił się, w pełni lub w części, od odbycia kary pozbawienia wolności lub środka polegającego na pozbawieniu wolności;
- wydawanie postanowień o tymczasowym usunięciu faktów lub orzeczeń wpisanych do rejestru karnego.

Centralny sąd śledczy

Sąd ten prowadzi śledztwa w sprawach karnych, wydaje wyroki skazujące i jest właściwy w sprawach dotyczących działalności przestępczej, która miała miejsce w okręgach podlegających właściwości różnych sądów apelacyjnych oraz w sprawach o następujące przestępstwa:

1. przestępstwa przeciwko pokojowi i ludzkości;
 2. przestępstwa popełnione przez organizację terrorystyczną oraz przestępstwa terroryzmu;
 3. przestępstwa polegające na narażeniu bezpieczeństwa państwa, z wyjątkiem oszustw wyborczych;
 4. przemyt narkotyków, substancji psychotropowych i prekursorów narkotyków, z wyjątkiem przypadków bezpośredniej dystrybucji wśród konsumentów, oraz działalność organizacji przestępczej związana z przemytem;
 5. pranie pieniędzy;
 6. korupcja, przywłaszczenie i nadużycie władzy publicznej;
 7. doprowadzenie do upadłości lub niewypłacalności;
 8. niewłaściwe administrowanie niezależnymi gospodarczo organizacjami sektora publicznego;
 9. wyłudzenie lub sprzeniewierzenie dotacji, nagród lub pożyczek;
 10. przestępstwa gospodarcze i finansowe popełnione w sposób zorganizowany, w szczególności przy użyciu technologii informacyjnej;
 11. przestępstwa gospodarcze i finansowe o wymiarze międzynarodowym lub transgranicznym.
-

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej. W związku z wystąpieniem Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej państwa członkowskie aktualizują obecnie niektóre strony portalu zawierające treści krajowe. Jeżeli dana strona zawiera treści, które nie zostały jeszcze dostosowane w związku z wystąpieniem Zjednoczonego Królestwa, jest to niezamierzone i zostanie wkrótce skorygowane.

Ostatnia aktualizacja: 22/05/2020